Ч. 209 Неділя 17 (30) вересня 1900 Рік X

Народна Часопись

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік К. 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . „ —·40
Поодиноке число 2 с.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік К. 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . „ —·90
Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

(400-літний ювілей прилученя Гориციї і Градиски до Австриї. — Подиї в Хіні. — З полудневої Африки.)

Є. В. Цісар возьме лично участь в торжествах 400-лїтною ювілею прилученя Гориції і Градиски до австрийскої держави і прибуде в тій цїли до Дівокка в суботу дня 29 с. м. о годині 7½ рано. Там повитає Монарха ґр. Гоес. О годині 9-ій приїде Цісар до Гориції, де відбудуть ся торжества між иншими зложене чолобитні Найясн. Панови зі сторони сойму і всіх бурмістрів а о годині 2-ій приняте духовеньства, достойників Двора, шляхти, офіцирского корпусу, властий і корпораций, а вечером обід двірский. Відтак вийде похід з смолоскипами, відспівана буде серенада а місто буде ілюміноване В неділю по службі Божій Монарх буде дальше звиджувати місто, відтак уділить загальних авдиенций, а по обіді двірскім о годині 4-ій по полудни від'їде назад до Відня. — В Гориції готовлять ся на торжественне приняте Цїсаря Уставлено кілька триюмфальних воріт. Цїсар разом з дружиною замешкає в будинку староства, а мінїстер др. Кербер у кардинала Місиї. Начальник краю Поер видав відозву до населеня, висказуючу радість з причини, що Цїсар приймив запрошене сойму і взиваючи населене, щоби виявило чувства вірности, привязаня і почести для Монарха.

В Берлинї розійшла ся вчера, мабуть спекулянтами біржевими розпущена поголоска, що на команданта союзних войск ґр. Вальдерзого зробили Хінці замах і небезпечно его поранили. Та вість викликала велике занепокоєнє на біржи насамперед в Берлині а відтак у Відни, де папери значно упали. Також з Петербурга доносять, що хіньска справа заострює ся і нїхто не знає, чим то всьо покінчить ся. Іменно хіньска фльота, що доси цїлком спокійно стояла на водах полудневого хіньского моря, зібрала ся в Шанґаю і виплила на повне море. Та фльота складає ся з 21 военних кораблїв. — Князь Цін зложив спис осіб, відвічальних за послідні подиї в Хіні, що в першім ряді заслугують на покаранє. Ва тім списі, доручeнім послам, єсть 6 осіб, яких і посли уважають головними виновниками. Між ними єсть і князь Туан. Цін хоче той спис предложити цїсареви.

В полудневій Африцї війна все ще веде ся в ріжних околицях Трансвалю і Оранїї. І так доносять з Фрайбурґа в Трансвали, що там анґлїйский ґенерал Сетль на чолї 8 00 людий увільнив то місто від облоги Бурів, при чім ті потерпіли значні страти. Іх командант попав в анґлїйску неволю. — З Преториї знов доносять, що головна сила военна Бурів стоїть під командою Шальк Бурґера і Вільоєна. Они концентрують ся на вехід від Пітерсбурґа. Околиця та дуже нездорова і недоступна.

Новинки.

Львів дня 29 го вересня 1900.

— **Є Е п. Президент висшого суду краєвого** др. Александер Тхоржницкий, повернувши з відпустки, обняв урядованє.

— **Виставу церковної штуки** і фантів дяківскої льотериї відвідав в неділю Є. Е п. Намістник ґр. Піньіньский і приглядав ся виставленим образам артистів малярів: Устияновича, Пилиховского, Івасюка, Труша, Панкевича, Скрутка. Томасевича, Куриласа, Копистяньского, Новаковского, Пестрака, Турбацкого, Кавки і ин. По виставі опроваджував п. Намістника маляр Пилиховский і давав єму потрібні поясненя. — В четвер оглянули виставу Є. Е. п. Маршалок краєвий ґр. Стан. Бадені і перемиский епископ Преосьв. Константин Чехович.

— **Шкарлятина** появила ся в Малехові під Львовом, а львівский маґістрат остерігає жителів міста, щоби стерегли ся одежи і предметів тих людий, що з того села розносять молоко і не їли неперевареного молока.

— **Живцем згорїли.** Властитель реальности в Перемишли, Анґерман, хотів закурити собі папіроса і присунув горіючу сьвічку занадто близько до своєї довгої бороди, так, що она займила ся а від неї займило ся і одїнє. Анґерман замість душити огонь на собі, зачав втікати, але ледви забіг до другої комнати і там упав на землю. Огонь розширив ся дуже скоро і обняв всю знадобу в комнатї. Аж коли дим став добувати ся

2)

ПИСЬМО і МОВА.

(Написав К. Вербин.)

I.

Що то єсть правопись етимольоґічна? — Майже сорок літ веде ся у нас борба о правопись, а нікому за той час не прийшло на гадку поставити се питанє і пояснити его. Перейдіть всю нашу спорну літературу в сій справі, а не знайдете в ній поясненя спорного предмету. Люди сварять ся зовсім після приповідки: „Сварім ся діду! Та за яку біду?"… А преці нїчо не баламутить людий так, як фальшиве понятє о чімсь. У нас зі способом писаня звязано науку, котра з правописию стоїть хиба в такій звязи, як скаменїлі останки зьвірят з дійстними живими зьвірятами. То, що у нас назвавають звичайно етимольоґічною правописию, не єсть нїчим иншим, як лиш мішаниною всїлякихправописий фонетичних, своїх і чужих, похибок зроблених случайно в переписуваню або друку та постанов урядових і приватних. Якоїсь етимольоґічної правописи нема і не може бути.

Звідкиж взяла ся тота мішанина і длячого названо еї етимольоґічною правописию? Звістно загально, що нашого теперішного письма, все одно, чи оно руске або загально сказавши, славяньске, чи латиньске (ческе, польске, француске і т. д.), або німецке, єврейске або жидівске, нїхто не видумав тепер окремо, лиш всї знаки (букви) теперішного письма розвивали ся постепенно тисячами літ. Початок пішов від єгипетского письма. Єгиптияни писали образками (гієроґліфами), а побіч того письма мали ще й друге, єрейске. Фенїкіяни, що жили недалеко Єгипту і торгували з Єгиптиянами, заїздили часто до Єгипту, а навіть там проживали, взяли собі єгипетске письмо за взорець і уложили собі азбуку з 22 букв для своєї мови. Річ певна, що Фенїкіянам і не снило ся о якійсь етимольоґії; они писали після вимови, отже після фонетики.

Від Фенїкіян переймили письмо Греки, але знов переробили его по свому; а що фенїкійских букв було для їх мови за мало, то они доробили собі ще чотири инших, і так мали азбуку з 26 букв. Та й Греки не могли писати і не писали инакше, лиш після вимови, а кожде племя їх писало инакше, після своєї вимови; кілько було говорів (диялектів), тілько було і способів писаня або правописий. Аж коли остаточно йоньский говір взяв верх, і Атинці в 403 роції перед Хр., зі взглядів державних, приймили йоньску азбуку, настав звичай писати слова більше менше однаково і після однакової вимови, настала правопись, котрої треба вже було учити ся, бо самого знаня букв було вже замало для тих, що не знали йоньского говору, лиш свій. Розуміє ся, що тота наука нової правописи не була трудна, бо поодинокі говори не дуже ріжнили ся від себе, та й букви не дуже були відмінні, а впрочім коли хтось написав якесь слово по свому, то також не уважало ся за великий гріх. Оттак відпала в грецкій правописи буква звана „діґаммою" (дуже подібна до теперішного латиньского, друкованого „F"); в деяких словах писала ся раз буква „т", другий раз замість тої буква „с" і т. д. Словом, зробила ся маленька мішанина давнїйших правописий і виросла в нову правопись, котру наука і навичка удержували сотками літ. Первістно писано великими буквами, котрі віби друковано; з часом забаглось людем більшої вигоди і они придумали собі до борзого письма мале, більше кругле. Але великі букви лишили ся, і нїколи не щезли зовсім; їм визначено лиш иншу службу: до написий на памятниках, до окраси в щоденнім письмі і т. п. Греки н. пр. коли зачинали писати, ставили на початку велику букву; отже вже з тих давно замерклих часів лишило ся наше правописне правило: На початку реченя треба писати велику букву. А як би хто написав малу, чи був би то великий гріх? Певно, що нї; але мимо того знайшлись би люди, котрі взяли бя то за гріх, і сказали би: Таже той чоловік не знає навіть, де пишуть ся великі букви, і заслугує собі на третю клясу! — А чомуж то так? Тому, що то була би похибка не против здорового розуму, не против природи але против тисячами літ усьвяченого звичаю. А нема сильнїйшого правила, нема острійшого закона, як звичай. Длятого нерозумно роблять ті, що не маючи ще більшої сили або не підготовивши ґрунту, хотять зломити якийсь звичай, скасувати его, бо тогди стрітять завсїгди великий опір.

Грецка мова і грецке письмо стали були взірцем для сусїдних народів, котрі перейма-

вікнами. побачили сусїди і прибігли на ратунок, бо з родини і челяди Анґермана як-раз не було нікого домо. Очам сусїдів представив ся страшний вид. На земли серед диму і огню лежав Ангерман з головою згорівшою на вуголь. а проче тїло було сильно попечене. — Такою самою смертию і з тої самої причини згорів у Відни прикравач верхів до обуви Войтїх Шімек. Нещасливий вже від пяти лїт лежав недужий, а онодгі хотїв закурити собі папіроса в постели. Искра з папіроса впала на постїль і та зачала горіти. Недужий, що не міг двигнути ся власними силами, згорів, заким наспіла поміч.

— **Варстат ковальский** украли злодїї Якови Шумилї в Сихові. Пошкодований відшукав з того онодгі у Львові у жидів Хаскля Шгаля і Вольфа Мора на площі Краківскій свій міх ковальский і молот.

— **Обіт матери**. Жителї Брукселї, що встають досьвіта, могли видїти сими днями трогаюче але заразом прикре видовище. Якась жінка з передмістя, матїр, котрій двоє дїтий померло, а третє лежало на смертельній постели, обітувала іти на колїнах з найдальшого передмістя Іксель аж до катедри сьв. Гудуля. В той спосіб хотїла она випросити житя для своєї послїдної дитини Та й додержала обіту. При помочи двох сусїдок пустила ся она досьвіта о четвертій годині в дорогу до катедри і станула там о 9 годинї, але так ослаблена, що перед самою катедрою зомлїла. Колїна єї були так стовчені і покалїчені, що представляли лиш дві великі рани. Нещаслива не могла вже увійти до церкви і єї треба було відвезти до шпиталю.

— **І знов доля сироти**. То стало ся в Гесиї, але так само могло би стати ся і у нас. Або може вже щось подібного не бувало у нас ?... Робітники вертають з міста з роботи. Змучені і зголоднїлі біжать домів, щоби відпочити та покріпити сили, а завтра виходити знову до тяжкої працї. Треба переходити через ріку. На березї стоять чогось люди; другі приходять та й собі пристають. Стало ся щось сумного, щось незвичайного. З води виносять труиа. Тїло молоденької дївчини, ще дитини, кладуть на траву. Подерта бідна одежина, помарнїле личко, доокола котрого облипло мокре біляве волосе, показують, що то дитина з народу, котра перед часом смертя пожила. З повагою і мовчки лагодять присутні мари. щоби на них занести тїло до трупарнї на кладовищи. Біденька не мала нї родини, нї рідної сторононьки! То була бідна сиротина без батька і неньки, що виховала ся в домі сиріт і лише що від великодних сьвят стала на службу. Сама ще дитина, мусїла она бавити і доглядати дїтий у якогось селянина. Одного дня пропала селянинови з мошонки, що лежала на столї, срібна монета вартости двох марок. Шукали всюди і не могли знайти. В хатї не було нїкого, лиш бідна мала пістунка. Нема й сумнїву, що то она вкрала ту монету. Она плаче і присягає ся, що не брала. але їй не вірять. Селянин із злости вигнав єї з хати. Хто-ж знає, що дїяло ся в серци нещасливої бездомної сиротини, аж она в своїй розпуци постановила смерть собі зробити. Вже на другий день спустили домовину з сухірлявим тїлом дївчини в холодну могилу аж на самім кінци кладовища під окопом, бо то самоубийниця. Майже о тій самій порі як ховали дївчину, видить господар, що его двойлїтна дитина то закопує то викопує з піску срібну двомаркову монету. То тота сама, що пропала. Єму стало і лячно і встидно і він оглядає ся на всї боки, а що нема нїкого коло него, то він ховає монету до мошонки. А молоденьке житє лягло в могилї.

Господарство, промисел, торговля, гіґієна і виховане.

Ради господарскі.

☛ До тученя рогатої худоби і свиний найлїпша осінна пора. Нехай о тім памятає кождий господар і уладить ся відповідно до того.

— Що то єсть ферментация? (V.) То, що попереду було сказано о винї з винограду, має загальне значіне і для вин з овочів. Вино з яблок і грушок ріжнить ся від вина з винограду головно тим, що не має винного квасу а має більшу скількість вапна. Коли додати до него винного квасу або й вина з винограду, в котрім богато виняного квасу, то можна яблочникови надати такого смаку, що він лиш дуже маленько буде ріжнити ся від правдивого вина. Вино з яблок має більше алькоголю, як вино з грушок, і длятого держить ся лїпше і довше. Звичайно мішає ся яблока з грушками, як і взагалї лїпше єсть мішати квасні, солодкі і гіркаві овочі, бо єсть лиш мало таких сорт, котрі самі давали добре, ясне і тревале вино. Взагалї осінні овочі дають вино, котре лїпше держить ся, як вино з ранних овочів. Овочів, котрі не довго держать ся, треба переробляти на вино, заким ще зовсім доспіють; пізні сорти повинні ще якийсь час улежати ся, але треба уважати, щоби, особливо грушки, не зглилїли. Перед шаткованем треба вибрати всї недоспілі і червачливі овочі а добрі обмити. Пошаткованy або роздушену масу лишає ся на якийсь час в дїжи і від часу до часу мішає ся єї, щоби лїпше ферментувала. Підчас того, коли маса стоїть і коли єї мішає ся, мучина або скроб єї стикає ся з квасами і перетворює ся по части на цукор, а молоде вино набирає в себе із зерят та лупинки всїх ароматичних частий. Час, через який має роздушена маса постояти (12 до 36 годин), зависить від степеня дозрілости овочів і від теплоти. Коли овочі були доспілі, то маса повинна стояти коротше, щоби не зробив ся оцет. До вижиманя або витисканя соку уживає ся прас і міхів або полотен. При вижиманю єсть той сок найлїпший, що виходить при мірнім тисненю. З під сильної праси виходить терпкійший сок і вино держить ся лїпше, але не буває так смачне, як із соку при мірнім тисненю. Вижимки ще раз роздушують ся і витискають. Останки наливають ся водою, лишають ся на 12 до 24 годин в дїжи, а витиснений сок додає ся до першого. Коли би сок був дуже мутний, то треба, щоби день або два підстояв ся, а чистий спускає ся відтак до ферментацийних бочок. На случай по-

ючи мертві букви для своєї мови, переймали для неї заразом і грецкий звичай, грецкий спосіб писаня, бо учили ся его прецї у Греків. Від Греків переймили письмо між иншими Італїйці (не Італїянці — у нас тепер дуже часто мішають з собою обі тї назви і теперішних Італїянців звуть Італїйцями, що очевидно єсть хибно) і так само переробили на свій лад. Так настала азбука Етрусків, Умбрів, Латинів і т. д. Тут знов, як в Грециї йоньский, взяв вдрх спосіб писаня Латинів, пізнїйших Римлян, і виробило ся латиньске письмо а з ним і латиньска правопись. Але що більше, Римляни взяли від Греків навіть богато слів, їх відміну, а вслїд за тим латиньска правопись стала ще більшою мішаниною як грецка, бо побіч своєї увзглядняла ще й грецку правопись. Не одному тепер, хто не розуміє річи, дивним здає ся, длячого по латинї пише ся „c“ а читає ся „k“ і він готов би в тім видїти якусь етимольоґію, тим більше, що єсть правило правописне, котре каже, що перед буквами e, i, y, ae, eu. oe треба читати „c“ як наше „ц“ а не як „к“. Тимчасом річ ось як має ся: Букву „C“ зробили собі Італїйці з грецкої „Γ“ і читали єї як наше „ґ“ або як теперішне латиньске “G“, а букву „K“ писали так само як і в грецкій мові. Пізнїйше перестали писати „K“, а замість того буква „C“ вимавляла ся раз як „K“ другий раз як „G“, отже писали Caius а читали Gaius, писали Cicero, caecus а читали Kikero, kekus. Ще пізнїйше, коли очевидно змінила ся була і вимова, до букви „C“ дороблено инший подібний знак котрий і писано і читано як „G“ а первістну букву „C“ читано раз як наше „ц“, другий раз як „к“. То не букви с, і, у, і т. д. зробили ту зміну, але вимова. Подібно мавсь річ збуквою „кси“ або „ікс“ (X), котра увійшла також на лад грецкий до латиньскої правописи. Первістно писали Римляни правильно після вимови, фонетично, дві букви „cs“ а відтак завели на тї два звуки одну букву після грецкої правописи. Так заведено сю букву в латиньскій правописи не задля якоїсь етимольоґії, не длятого, що в ню злили ся два звуки, але длятого, що так писали Греки. В грецких словах задержано навіть грецку правопись; а що у Римлян не було придихового „t“ і придихового „f“, то на тї звуки придумано по два знаки разом: th, ph, але все-таки читано по свому. І знов не етимольоґія лиш мішанина!

Із сих кількох примірів видимо вже наглядно, як первістно фонетична правопись грецка і первістно фонетична правопись латиньска помішали ся з собою. З дальшим розвоєм письма і язиків первістно фонетичні правописи мішали ся що раз більше, але попри то і мимо того кождий нарід старав ся удержати в письмі черти вимови свого язика, і тим надати своїй правописи і свому письму національний, народний характер. Бувало так, що уживаних доси букв було за мало до віддання всїх звуків якоїсь мови; тогди не творено нових знаків (букв) лиш складано по кілька вже готових до купи і означувано ними один звук. В той спосіб творили ся нові знаки із зложених букв. Так утворили н. пр. Нїмцї з трох букв один знак „sch“, на звук „ш“; Анґлїйцї на той сам звук взяли дві букви „sh“, Французи — „ch“, Поляки — „sz“ і т. д. Коли би Нїмцеви прийшло ся написати два наші звук „ш“ і „ч“ разом, то він мусів би ужити аж сїм букв „schtsch“. Ну, се чей нїяка етимольоґія лиш спосіб писаня всїляких звуків після вимови (правопись фонетична), над котрим треба собі добре ломити голову. Нїмцї вмішали ще до своєї правописи і латиньску і грецку та ґотицку ба й француску; з них в ріжних часах були ріжні способи, а то все зложило ся разом на теперішну правопись. Навіть случайні похибки в писаню або переписуваню увійшли до правописи. Коли Лютер случайно написав в слові „und“ або „den“ два „n“, то пізнїйші его почитателї уважали се вже за правопись та й собі так писали.

Ми би за далеко зайшли, як би хотїли докладно і всесторонно виказувати, як мішали ся всїлякі первістно фонетичні правописи у поодиноких народів з собою; длятого мусимо тут сей предмет коротко закінчити і звернути ще увагу на правопись анґлїйску та на правописи славяньскі.

Безперечно найбільше покрученою правописию єсть правопись анґлїйска і се єсть факт, що Анґлїєць, котрий чує перший раз якесь слово а не видїв его написаного, не уміє его написати і на відворот: коли перший раз видить якесь написане слово а не чув его вимови, не уміє правильно вимовити. А то ось чому. На анґлїйску мову зложили ся головно кельтийска і латиньска, по части і грецка, анґльо саска, даньска і француска мова, виробило ся богато говорів, а то все разом стало ся причиною що вже сама вимова в анґлїйскій мові стала ся так ріжнородна, що годї би всї єї звуки віддати буквами латиньскої азбуки. Длятого в анґлїйскій мові пише ся н. пр. одною буквою „a“ три ріжні хоч подібні до себе звуки, а в наслїдок мішанини вимови і правописий а вслїд за тим і принятого звичаю стало ся, що одною і тою самою буквою означає ся по кілька неоднакових звуків, що н. пр. пише ся „u“ а читає ся „ю“, пише ся „o“ а читає ся „у“ і т. д.; на деякі звуки треба складати по кілька букв.

Правда, міг би хтось сказати, що як-раз анґлїйска правопись увзглядняє найбільше етимольоґію, бо многі слова взяті н. пр. з латиньскої мови задержали в головній части свою правопись, хоч вимавляють ся вже инакше, так само також і слова француські, або ті, котрих походженя єсть ґерманьске. Ну се як-раз промавляє за нашим поглядом: то не етимольоґія, лиш саламаха, мішанина всїляких правописий. Але Анґлїйцї зжили ся вже з тою саламахою і она для них добра, мимо того, що навіть самому Анґлїйцеви дуже трудно єї вивчити ся. Колиж так—скаже хтось може — то чому Анґлїйцї не возьмуть собі приміру з галицких Русинів та не змінять своєї правописи. На то скажемо насамперед, що і Анґлїйцї стремлять вже до реформи своєї правописи, а відтак: Як би нинї хтось хотїв відразу зреформувати правопись анґлїйску і завести в нїй

треби поправляє ся молоде вино перед ферментациєю доданем винного каменя, тростинового цукру і алькоголю. Ферментацыя відбуває ся при теплоті 12 до 16 степенів, так само, як і ферментация вина з винограду. Коли би сок не хотів ферментувати, то додає ся трохи винних дріждживів, а що тих у нас нема, то треба би їх спровадити від якого хеміка з Відня. Вино з овочів клярує ся ліпше і скорше, коли додати на 1 гектолітер ферментуючого молодого вина кілька кільо винограду. Ферментация кінчить зя звичайно за 4 до 6 неділь від часу витисненя соку. Молоде вино виглядає тогди досить ясне і его спускає ся до висіркованих бочок, в котрих кінчить ся ферментация, значить ся відбуває ся ферментация тиха. Бочка підчас тої ферментациі повинна бути завсїгди повна, щоби вино не зіпсувало ся. Хто ще ніколи не робив вина з овочів, а хотів би робити, нехай насамперед зробить пробу на малі розміри, і так насамперед приучить ся.

— **Як живити і удержувати товар в осени?** (II). Дуже осторожним треба бути при пашеню худоби на молодих т. є. перворічних конюшинах. Можна пасти на них, лиш коли суть зовсїм сухі отже від 11 год. рано до 3 год. пополудни. Буйне листе конюшини держить довго в собі вохкість і втягає борзо росу і длятого пашене єсть на ній небезпечне, бо худобина дістає здутя. Також треба товар на конюшинах гонити з місця на місце, щоби в однім місци не дуже єї витолочував. Чим довші ночи, чим вогкійші і студенійші, а в наслїдок того чим більше розмоклі пасовиска, тим коротше треба на них держати товар і тим більше живити дома, коли хтось не хоче щоби худобина єму змарніла і давала менший дохід. На стерню не треба спускати ся, бо раз кождий господар поступовий повинен стерню вже завчасу підкинути а відтак коли на ній в серпни не було паші, то не буде й у вересни та жовтни. В осени має господар богато всілякого листя, з бураків, капусти і т. п.; отже тим листем не треба годувати худобини без розваги і давати їй кілько схоче, бо від того може худобина легко захорувати. Найліпше єсть давати на день третину листя з всеї паші а дві третини паші сухої. — Перед самою зимою треба стайні і обори понаправляти і постарати ся о то, щоби стайня з одної сторони була тепла, з другої знов щоби єї можна добре провітрювати і щоби завсїгди був в ній сьвіжий воздух. Також треба, щоби стайня була ясна і чиста. Бруд і нечистота причиняють ся дуже богато до всіляких хороб і ширеня зарази. Як через цілий рік, так особливо в осени треба і рогату худобу і коні а навіть і свині часто чистити, а то вийде товарині на здоровля а господареви на пожиток.

Всячина господарска.

— **Мармоляда з орябини.** Червоненькі ягоди орябини не мають у нас майже ніякого значіня і можна їх декуди без гроший дістати, отже чому не скористати з того і не зробити мармоляди, котрої можна ужити до всіляких страв, а робить ся так! Зовсїм доспілі ягоди очищує ся з пороху, дає ся до рондля без води, душить ся в парі а відтак неретирає ся через сито. На кожде кільо маси бере ся три чверти кіля цукру, додає ся трохи води і заварює ся сируп, щоби аж тягнув ся, відтак домішує ся маса, варить ся все через 15 мінут шоби аж згусла і ще горячу мармоляду складає ся до слоїв, а коли вистигне завязує ся.

— **Попалене збіже** можна ужити на корм для худоби, але перед тим треба его ось як приладити: Насамперед треба попалене збіже намочити на кілька годин, а відтак добре вимити на густім решеті, щоби з него вийшла вся нечистота і запах спаленини; опісля треба его висушити і пошротувати.

Вісти господарскі, промислові і торговельні.

— **Голуби на продаж**: рисї, листоноші, ґанаді чубаті, Німці, Кракуси, Домінїкани, в ціні по 2 до 3 корон, без опакованя і оплати почтової, має Józef Walcharz в Борщеві.

— Продаю **мід лісовий курацийний** по 3 зр. 30 кр. за 5 кільо франко. **Мід на корм для пчіл** по 3 зр. 20 кр. з власної пасіки. **Корінevич**, емеритов. учитель в Іванчанах.

— **До п. Івана Плейзи в Турці під Коломиєю**: З приятностию заявляю, що обстальований Вашого виробу млинок „Новий Модель“ єсть під кождим взглядом практичний, відзначає ся красною і солїдною роботою а передовсїм великою дешевостию. — **Петранка** 30/3 1900. — З почтением: Порфірий **Руденьский**, гр. к. парох.

— **Ціна збіжа.** **У Львові** дня 27 вересня Пшениця 7·60 до 7·85 Кор.; жито 6·50 до 6·70; овес 5·50 до 5·80; ячмінь пашний 5·40 до 5·80; ячмінь броварний 6·50 до 7·—; горох до вареня 7·50 до 12·—; вика —·— до —·—; сїмя льняне —·—до—·—; сїмя конопельне —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик —·— до —·—; гречка —·— до —·—; конюшина червона 65·— до 75·—; біла 40·— до 65·—; тимотка 17·— до 22·—; шведска —·— до —·—; кукурудза стара —·— до —·—; хміль —·— до—·—; ріпак новий 13·— до 13·50. Все за 50 кільо loco Львів. — **В Чернівцях** дня 26 го вересня: Пшениця 7·75 до 7·85; жито 6·25 до 6·35; ячмінь броварний 6·— до 6·50; овес 5·60 до 5·75; кукурудза готова 6·40 до 6·50; ріпак готовий 13·50 до 13·75. Все за 50 кільо loco Чернівці. —

Оповістка.

О. **Слюсарчук**, парох в Ключеві Великім (почта Печеніжин), подає до відомости що слїдує: Позаяк деякі ВЧ. ОО. Душпастирі замовляють книжку „Вечерня, єї значінє і псальми в ній поміщені“ в заряді друкарні ОО. Василиян в Жовкві, то заявляю, що сей заряд не займає ся розпродажею згаданої книжки, а весь наклад находить ся у мене самого. Я званолений — задля призбираня фонду на печатанє **цїлого** обємистого дїла — висилати по кілька примірників до поодиноких ОО. Душпастирів без замовленя; тож прошу уклінно, в мисль засхоти висказаної Їх Преосьвященьством Кир Андреєм в „апробаті на псалтир“ о ласкаве розширене тої книжочки, в котрій читатель попри инше найде, іменно псальми так розширені, що з повним розумінем зможе ними Бога хвалити. — При сїй нагоді складаю ще подяку тим Преч. Отцям, котрі зараз по першім оголошеню в часописьмах поспішили замовити на день іспитів значну скількість примірників для роздачі в нагороду шкільній молодежи.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 29 вересня. Одна з віденьских часописий доносить, що цїсар японьский вибирає ся на другий рік в подорож до Европи. Першу візиту зложить в Петербурзї, а в маю прибуде до Відня.

Будапешт 29 вересня. Шах перский відїхав до Білгорода.

Франкфурт 29 вересня. Frankft. Ztg. доносить, що росийский амбасадор у Відни ґраф Капніст, повідомив перед кількома днями ґрафа Голуховского з порученя міністра ґрафа Лямсдорфа, що Росия в спорі румуньско-болгарскім буде держати ся договору австро-росийского з 1897 року і буде поступати як доси льояльно, аби не допустити до заколоту на балканьскім півострові. Такі самі заяви одержали і инші амбасадори Росиї за границею, між ними посли в Софії і Букарештї.

Париж 29 вересня. Відбув ся тут міжнародний конґрес социялїстів. Слїдуючий конґрес ухвалено скликати в р. 1903 до Амстердаму.

консеквентну правопись фонетичну, мусїв би зробити страшенний переворот в цїлім письменьстві, ба й в цїлім житю суспільнім в цїлій Великій Британії. Треба би не лиш установляти нову азбуку, робити велику зміну в школах і урядах, зривати з цїлою дотеперішною величезною літературою, але й доводити ще до руїни сотки тисячів людий, що живуть з письменьства та сполученого з ним промислу і торговлї, наконець ще, а то найважнійше і найтруднійше, ломити звичай, до котрого навикло сотками літ що найменше яких 90 міліонів людий, котрі говорять анґлїйскою мовою. То не дїло з народом, у котрого єсть ледви кілька тисячів письменних людий, котрого література ледви що, і то слабко, зачала розвивати ся та за пятьдесять літ випродукувала ледви тілько книжок, що з них не могла би удержати ся і одна порядна книгарня, а у котрого не ма анї промислу анї торговлї. Такому народови як анґлїйский нагла зміна правописи могла би наробити лиш необчислимої шкоди; народови же, що лиш зачинає духово і материяльно розвивати ся, установлене доброї і практичної правописи може лиш хосен принести і чим скорша зміна, тим ліпше для такого народу.

Анґлїйска правопись має ще одну характеристику, якою не може повеличати ся ніяка правопись в сьвіті: заіменик „я“, по анґлїйски „I“ (читає ся „ай) пише ся всюди і завсїгди великою буквою хочби й в середині реченя, н. пр.: Here I lay, and thus I bore mey point (Так я лежав і так я вбив моє вістре). Нехай же нам тепер хто пояснить: на основі якої етимольоґії треба то „ай“ писати великою буквою?

Перейдім же тепер до славяньских правописий. Тут видимо насамперед, що одні з народів славяньских, як н. пр. Чехи і Поляки, брали своє письмо а з ним і спосіб писаня з латиньскої мови, по найбільшій части посередно через Німців. Ще й нині можна иноді побачити ческо-словацкі молитвенники писані не лиш німецкими буквами, але навіть німецкою правописию, так, що на перший погляд здає ся, як би то була німецка книжка. Польска правопись розвивала ся ще й під впливом ческої. Так писали Поляки за приміром Чехів букву „G“ замість „J“; писали „Gezus“ а читали „Jezus“. З часом одні і другі управильнили собі свою правопись і доробили єї до своєї моли; Чехи понаставляли перевернені дашки понад деякими буквами а Поляки доробили хвостики до „a“ і „e“ та черточку через „l“ і так одні і другі зробили собі з латиньскої азбуки свою национальну, бо лиш ті перевернені дашки і ті хвостики питоменність ческа взглядно польска.

Всхідні і полудневі народи славяньскі як Русини, Болгари, Серби і др. переймили письмо і спосіб писаня безпосередно від Греків і длятого азбука тих народів вже на перший погляд дуже нагадує грецке письмо. Є два роди перших або первістних азбук славяньских, а то: глаголиця і кирилиця. Старшою єсть **глаголиця**. Початок єї дуже неясний. Коли давнійше був погляд, що глаголиця вийшла з якоїсь альбаньскої чи якоїсь иншої азбуки, то тепер єсть загальний погляд, що єї уложив якийсь дальматиньский Славянин мабуть з кінцем шестого або з початком семого століта на взорець грецкої малої азбуки. Глаголицкої азбуки уживають ще нинї в церковних книгах в деяких сторонах Дальматиї, Хорватиї і Чорногори та Істриї а іменно ті Славяни, котрі приймили латиньский обряд, а котрим римскі Папи дозволили уживати славяньских книг церковних замість латиньских. Другим родом первістної славяньскої азбуки єсть **кирилиця**, котру, як звістно, уложив сьв. Кирил в девятім столїтю на взорець великої грецкої азбуки. Сю азбуку мав опісля поправити і доповнити болгарский епіскоп Климент. Після инших мало бути на відворот: глаголицю мав видумати сьв. Кирил, а кирилицю мав уложити епіскоп Климент, ученик сьв. Кирила.

(Дальше буде.)

За редакцию відповідає: Адам Крижановский

TYGODNIK MÓD I POWIEŚCI

Ілюстрована часопись для женщин.

БЕЗПЛАТНО

4 томи повісти

Клим. Юноши „Внучок“ — А. Мечника „Ованес Огана“ — К. Лясковского „Зужитий“ — Ст. Аріеля „Улуди“

за кождий чверть рік-том

одержать як „ПРЕМІЮ“ передплатники галицкі.

„TYGODNIK MÓD I POWIEŚCI“ в будучім 1900-тім, а в 42 ім році істнованя буде виходити під тим самим як доси літератским напрямом, з задержанєм і на будуче дотеперішного отрудкництва в спеціяльних відділах видавництва.

MODY PARYSKIE

(2.000 рисунків і 12 великих аркушів з кроями і взірцями робіт жіночих) і

GOSPODARSTWO DOMOWE,

завдяки котрим наша часопись независимо від заспокоєня потреб ума образованої женщини, запевняє їй практичну хосенність ствердженої вартости.

Обітниць богатих на слова, заповідань уліпшень і реформ, якими визначують ся більше менше всі проспектові оголошеня, уникали ми доси з принципу. Тим менше могли би ми уживати їх тепер, коли читаюча публика відповіла на проявлений в Tygodnik-у напрям дійстними доказами признаня, становлячими для редакції цінну заохоту до постійности на обібраній дорозі.

Одинокою обітницею з нашої сторони, а радше сказавши, одиноким з'обовязанем, яке приймаємо, єсть стояти і дальше на основі тих пересьвідчень, котрі нині вільно нам вже уважати тревалим звеном між часописию а читателями, а подаючи їм інформациї з проявів дійстного житя, вибирати зпоміж них лише ті, яких вартість і вплив на суспільність власну або чужу признаємо. Ту задачу хочемо виповнити як доси без тіни упереджень, сторонничої ненависти і взгляду на личний інтерес.

То всьо, що вільно нам нині сказати о дусі і напрямі нашої праці на будуще.

Не спускаючи з уваги печаливого і безперервного постійного забезпеченя сотрудництванашої часописи, маємо сказати кілька слів о тім, що ми в відділі белетристики приготовили для „TYGODNIK-A MÓD I POWIEŚCI“ на будуючий рік.

Маємо запевнені праці: *Марії Родзевичівної*, *Віктора Гомулицкого*, *Володислава Ст. Рей монта*, *Севера (Ігн. Маційовского)*, *Володислава Уминьского* і многих инших.

В відділі поезиї звістні читателям пера: *Казимира Глиньского*, *Миріяма*, *Лянґого*, *Ор-Ота* і инших, обіцяли нам свої твори на слідуючий рік.

Розпочинаємо рік 1900 двома творами повістевими:

Волод. Ст. Реймонта
повість п. з.:
І по многих днях. — І по многих літах....

Севера
повість п. з.:
Леґенда.

Услівя передплати разом з преміею:

У Львові і Кракові:		В Галичині з почтовою пересилкою:	
Чвертьрічно	1 зр. 80 кр.	Чвертьрічно	2 зр. 20 кр.
Піврічно	3 зр. 60 кр.	Піврічно	4 зр. 40 кр.
Річно	7 зр. 20 кр.	Річно	8 зр. 80 кр.

Редактор ЯН СКИВСКИЙ.

Передплату для ЛЬВОВА і ГАЛИЧИНИ принимає, числа оказові і проспекта даром висилає

Головна Аґенция і Експедиция „TYGODNIKA“ у Львові

Пасаж Гавсмана ч. 9 і всі книгарні і контори письм.

З друкарні В. Лозиньского — під зарядом В. І. Вебера. (Телефона число 569).